

9. Fuhrhop, Nanna/ Teuber, Oliver (2000): Das Partizip 1 im Deutschen. In: *ZAS Papers in Linguistics* 16. J. – S. 100–114. <http://publikationen.uni-frankfurt.de/frontdoor/index/index/year/2013/docId/30727>
10. Haspelmath, Martin. 2005. Do we know what "noun incorporation" is? <https://dlc.hypotheses.org/135>
11. Heidolph, Karl-Erich et al. (1981): *Grundzüge einer deutschen Grammatik*. Berlin: Akademie Verlag.
12. Iturrioz Leza, Jose Luis (2001): Inkorporation. In: Haspelmath, Martin/ König, Ekkehard, Oesterreicher, Wulf/ Raible, Wolfgang (eds.), *Language typology and language universals: An international handbook*. Vol. 1. Berlin: de Gruyter. – S. 714–725.
13. Mithun, Marianne (2000): Incorporation. In: Booij, Geert/ Lehmann, Christian/ Mugdan, Joachim (eds.), *Morphologie. Ein internationales Handbuch zur Flexion und Wortbildung*. Berlin, New York: de Gruyter. – S. 916–928.
14. Obouzar, Erika (1994): Tendenzen der deutschen Wortbildung in der deutschen Gegenwartssprache. In: Bresson, Daniel/ Dalmas, Martine (Hrsg), *Partizip und Partizipialformen im Deutschen*. Tübingen: Stauffenburg. – S. 181–194
15. Paul, Hermann (1920): *Deutsche Grammatik. Band IV. Wortbildungslehre*. Halle: Niemeyer.
16. Polenz, Peter von (2008): *Deutsche Satzsemantik*. Berlin: de Gruyter.
17. Valentin, Paul (1994): Über Nicht-Partizipien und Partizipien. In: Bresson, Daniel/ Dalmas, Martine (Hrsg), *Partizip und Partizipialformen im Deutschen*. Tübingen: Stauffenburg. – S. 33–45.
18. Wurzel, Wolfgang Ullrich (1993): Inkorporierung und 'Wortigkeit' im Deutschen. In: Dressler, Wolfgang U./ Tonelli, Livia (eds.). *Natural morphology. Perspectives for the Nineties. Selected Papers from the workshop at the 5th international morphology meeting Krems, 4-9 July 1992*. Pavia: Unipress. – S.109–127.
19. Zifonun, Gisela et al. 1997. *Grammatik der deutschen Sprache*. Berlin: de Gruyter.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Маргіне Далмас – доктор філософії *habilit.*, професор, професор кафедри новітнього німецького мовознавства Інституту германських та скандинавських мов **Університету Париж Сорбона (Франція)**; Член Міжнародної Наукової Ради Німецької Мови у Лейбніц-Інституті (Leibniz-Institut für Deutsche Sprache) міста Мангейм у Німеччині.

Наукові інтереси: синтаксис німецької мови, лексикологія, фразелогія, лінгвістика тексту, прагматика, порівняльна лінгвістика.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Martine Dalmas – Ph.D., *Habil.*, Full Professor of the Department of Modern Germanic Linguistics at the Institute for Germanic and Nordic Studies, *Sorbonne Université Paris*; Member of the International Scientific Council of the Leibniz-Institute for German Language (Leibniz-Institut für Deutsche Sprache) in Mannheim (Germany).

Scientific interests: German syntax, lexicology, phraseology, text linguistics, pragmatics, contrastive linguistics.

УДК 81'37=811.11

DOI: 10.36550/2522-4077-2021-1-193-157-163

**КОДУВАННЯ ТА ДЕКОДУВАННЯ ІМЕННИКА
НІМЕЦЬКОЇ МОВИ У ЛІНГВОСИНЕРГЕТИЧНОМУ
ВИМІРІ МІНІМІЗАЦІЇ ЗУСИЛЬ**

Віктор ДРЕБЕТ (Тернопіль, Україна)

ORCID: 0000-0003-2824-793X

Researcher ID: J-1005-2018

Scopus ID: 36612754000

E-mail: vdrebet@ukr.net

ДРЕБЕТ Віктор. КОДУВАННЯ ТА ДЕКОДУВАННЯ ІМЕННИКА НІМЕЦЬКОЇ МОВИ У ЛІНГВОСИНЕРГЕТИЧНОМУ ВИМІРІ МІНІМІЗАЦІЇ ЗУСИЛЬ. Статтю присвячено розгляду кодування семантичного обсягу полісемічних та моносемічних іменників німецької мови та їх декодування на мовленнєвому рівні за синергетичним принципом мінімізації зусиль. Лінгвосинергетичний підхід передбачав у представленому дослідженні вибудовування лінгвосинергетичних моделей декодування семантичного обсягу іменників у

німецькомовній художній прозі та пресі. Такий формат дає змогу спрогнозувати подальші тенденції розвитку полісемії й моносемії у німецькій мові.

Ключові слова: кодування/декодування іменника, семантичний обсяг слова, ментальний лексикон людини, лінгвосинергетика, лінгвосинергетична модель, принцип мінімізації зусиль, збереження енергії.

DREBET Viktor. CODING AND DECODING OF THE GERMAN NOUN IN THE LINGUOSYNERGETIC DIMENSION OF MINIMIZATION OF EFFORT. The article deals with the consideration of coding the semantic volume of polysemic and monosemic nouns of the German language and their decoding in German texts of fiction and the press on the basis of synergetic principle of minimizing efforts and conservation of language energy. In a synergetic sense, the author of the article draws parallels between the dictionary as a representation of the linguistic generalization of the structured amount of knowledge of the acquired extracurricular reality and mental lexicon, which is not an arbitrary accumulation of contributions. If lexical units and their meanings in the synergetic sense contain coded structured information at the language level, then in the same vein the article considers the implementation of the word in one of its meanings at the speech level as information decoding. The linguosynergetic approach with the involvement of quantitative research methods provided in the study involved the construction of linguosynergetic models for decoding the semantic volume of nouns at the level of speech. It is proved that the synergetic mechanism of minimization of efforts under the influence of external energy and information produces a mechanism of self-organization and self-regulation of noun existence in the direction of progress and regress. In the case of regression, the synergetic law is likely to push the corresponding coded and decoded semantic volume correlation formats into the background and develop correlation formats for nouns that demonstrate progress. The presented research introduces a new direction in linguistics, which is to study the coding and decoding of the noun in the linguosynergetic dimension of minimizing efforts in favor of the human mental lexicon and the conservation of language energy. Building of the linguosynergetic models of decoding based on statistical calculations and analysis of the hierarchy of the realized language potential of the word makes it possible to predict further trends in the development of polysemy and monosemy in the German language.

Key words: noun coding/decoding, semantic volume of a word, verbal modality, human mental lexicon, linguosynergetics, linguosynergetic model, principle of least effort, conservation of language energy.

Постановка проблеми. З позицій лінгвосинергетики мова постає складною динамічною системою, що здатна саморегулюватись. Запропонований у цій статті лінгвосинергетичний підхід передбачає, що мова під впливом зовнішньої енергії та інформації виробляє механізм самоорганізації і саморегуляції згідно з принципом мінімізації зусиль, що скеровує ментальний лексикон людини на оптимальне кодування і декодування семантичного обсягу моносемічних та полісемічних іменників у німецькій мові.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Нові або по-новому досягнуті речі та явища об'єктивної реальності носії мови переважно бачать іменниками, тобто словами, що називають предмет, дію, явище, ознаку. Очевидною є потреба поглибити наші знання про іменникову лексику у парадигмі лінгвосинергетичної теорії. Сучасна лінгвосинергетична теорія розглядає значення слова з позиції відкритої нестійкої структури знань та досвіду (Герман, 2000), передбачуваності і співвідносності з іншими структурами знань (Колмогорова, 2012) тощо. Передумовою тлумачення значення мовного знаку у руслі лінгвосинергетики став її розвиток як нової наукової парадигми (Домброван, 2013; Пихтовникова, 2012; Селіванова 2013), що дає можливість залучати квантитативні методи дослідження синергетичних процесів нелінійності, ієрархічності та динамічності мови (Altmann, 1991; Köhler, 1986; Левицкий, 2007; Пиотровський, 1996), здійснювати опис моделі життєвого циклу мовних одиниць (Поликарпов, 1990), досліджувати синергетичну циклічність розвитку внутрішньомовних і міжмовних омонімів (Кійко, 2015).

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Але потрібно зауважити, що ще й досі недостатньо вирішеними є розгляд іменникової лексики німецької мови з позицій лінгвосинергетики. Зокрема, потребує свого подальшого розгляду системність кодування семантичного обсягу полісемічних та моносемічних іменників та їх декодування у німецькомовних текстах за синергетичним принципом мінімізації зусиль і збереження мовної енергії.

Формулювання цілей статті. Лінгвосинергетичний підхід із залученням квантитативних методів дослідження передбачає у нашій роботі вибудовування лінгвосинергетичних моделей декодування семантичного обсягу іменників на рівні мовлення. У такий спосіб ставиться за мету продемонструвати, як мова під впливом зовнішньої енергії та інформації виробляє механізм самоорганізації і саморегуляції згідно з принципом мінімізації зусиль, що скеровує ментальний лексикон людини на оптимальне кодування і декодування семантичного обсягу моносемічних та полісемічних іменників у

німецькій мові. Подальший аналіз на синхронічному зрізі результатів саморегуляції й становлення полісемічних та моносемічних моделей слова з огляду на пройдений ними синергетичний цикл *порядок – хаос – порядок* зумовлений необхідністю прогнозувати семантичний розвиток іменників у внутрішній німецькомовній дихотомії *мова – мовлення*.

Виклад основного матеріалу дослідження. Синергетика як міждисциплінарна галузь дослідження вивчає й описує комплексну систему дії суспільних і соціальних процесів. Одним з основних понять тут є поняття самоорганізації. Н. Хакен бачить завдання синергетики у тому, щоб знайти універсальні закономірності поведінки та загальні закони самоорганізації складних динамічних систем (Хакен, 1985: 361). Цілком природно, що синергетичний підхід стає більш затребуваним і для комплексного вивчення мовних явищ. Так, американський лінгвіст Дж. Ціпф екстраполював універсальний принцип найменшого докладання зусиль у поведінці та діях людини на мову, внаслідок чого вчений довів тенденцію до рівності співвідношення між семантичним обсягом слова та частотою його вживання (Zipf, 1949: 255). Мова як система самоорганізації на шляху свого розвитку шукає і знаходить оптимальні способи для встановлення якомога більшої рівноваги між потребами системи та їх вирішенням за допомогою відповідних мовних механізмів. Особливо це стосується величини лексику: «Це представляє потреба у вмінні виражати багато різних значень. Чим більше значень потрібно кодувати, тим більшою повинна бути кількість лексичних одиниць мови» (Köhler, 1986: 52). Якщо у синергетичному розумінні лексичні одиниці та їх значення на мовному рівні несуть у собі закодовану інформацію, то у цьому ж руслі потрібно розглядати реалізацію слова в одному зі своїх значень на мовленнєвому рівні як декодування інформації.

Питання співвідношення значень слова з ментальним лексиконом людини у синергетичному розгляді дозволяє звернутись до когнітивної лінгвістики: «Ментальний лексикон не є довільним накопиченням внесень у лексикон, він представляє свою структуровану систему, в якій кожне внесення визначається своїм рангом, тобто своїм відношенням до інших внесень у лексикон» (Schwarz, 1996: 126). З цим визначенням перегукується лінгвосинергетичне розуміння значення слова, яке А. В. Колмогорова зводить до наступних ключових факторів: «Значення мовного знаку можна розглядати як побудовану на принципах синергетичної системи структуру знань і досвіду, яка має відкритий і суб'єктивний характер, проте водночас виявляє ознаки передбачуваності і співвідносності з іншими подібними структурами знань завдяки розподіленому в соціумі й середовищі характеру когніції» (Колмогорова, 2012: 61). Відповідним чином, у синергетичному розумінні доцільним бачиться проводити паралелі між словником як представником мовного узагальнення про структуровану суму знань засвоєної позамовної дійсності та ментальним лексиконом, який не є довільним накопиченням внесень у лексикон, а представляє структуровану систему таких внесень.

Для вивчення функціональних характеристик іменників у німецькій мові на рівні *parole* уведено поняття номінацій як для полісемічного, так і для моносемічного іменникового потенціалу. Для полісемічних іменників уведено дефініцію головних і похідних номінацій. Головні номінації представляють реалізацію головного значення полісемічного іменникового потенціалу, а похідні номінації означають реалізацію похідних значень з ієрархії слова–полісеманта. Для моносемічного іменникового потенціалу уведено поняття номінацій мовної моносемії.

Для встановлення реалізацій багатозначного іменника у ролі головних і похідних номінацій та реалізації номінацій моносемічного іменника ми здійснювали компонентний аналіз значення іменника на основі трьох авторитетних тлумачних словників *Duden* (Duden. Deutsches Universalwörterbuch, 2003), *Wahrig* (Wahrig, 2007) і *Digitales Wörterbuch der deutschen Sprache*, скорочено *DWDS* (<http://www.dwds.de>). За кінцеві дані про належність до певного типу номінацій вважались дефініції, що співпадали у принаймні у двох з трьох словників.

Аналіз словникових дефініцій реалізованих іменників можна унаочнити на прикладах декодування семантичного обсягу іменників у синтаксичних рамках з дієслівною модальністю *können* у німецькомовній художній прозі та пресі:

1) „*Sie könne ihre mühsam erkämpfte Position in der Abteilung nicht durch eine solche Beziehung gefährden*“ (Walser, 2006: 74).

У комплексі вибудовування модального змісту з дієсловом *können* іменник *Position* розпочинає генерувати іменниковий зміст цих синтаксичних рамок у ролі головної номінації: **die Position – 1.b) bestimmte [wichtige] Stelle innerhalb einer Institution, eines Betriebes, eines Systems, einer vorgegebenen Ordnung o.Ä.** (Duden); **die Position – 1.b) Stelle innerhalb einer (organisierten) Vereinigung, mit der ein entscheidender Einfluss ausgeübt werden kann** (DWDS). Наступні два іменники *Abteilung* і *Beziehung*, спрямовані на комплексне вираження модальності змісту у синтаксичних рамках з модальним дієсловом *können*, демонструють реалізацію своїх похідних номінацій: **die Abteilung – 2.c) relativ selbstständiger Teil einer größeren Organisationseinheit (Unternehmen, Warenhaus, Krankenhaus u.a.)** (Duden); **die Abteilung – 5. Teil eines Betriebes, einer Organisation mit bestimmtem Aufgabengebiet** (Wahrig); **die Beziehung – 2. wechselseitiges Verhältnis von Menschen untereinander** (DWDS); **die Beziehung – 4. (intime) Partnerschaft** (Wahrig);

2) „*Aber sicher sind sich die Stäbe, dass Chemiewaffen in dieser Zahl und in dieser Koordinierung alleine vom Militär des Regimes eingesetzt werden konnten*“ (Letzte Worte, bevor die Waffen sprechen: <http://www.sueddeutsche.de>).

У наведеному реченні іменниковий зміст синтаксичної рамки з модальним дієсловом *können* спочатку генерується іменником *Chemiewaffen*. Цей іменник подано лише у словнику Wahrig, а тому враховувались тлумачення цього словника, оскільки у ньому вже зафіксовано лексикалізацію наявного позамовного явища відповідними словниковими дефініціями. У поданому випадку іменник *Chemiewaffe* представлено моносемічною дефініцією: **die Chemiewaffe – auf chemischer, giftiger Wirkung beruhende Waffe** (Wahrig). Іменник *Zahl* розвиває подальший іменниковий зміст модальної рамки у ролі похідної номінації: **die Zahl – 3. Anzahl, Menge** (Duden); **die Zahl – 3. Menge, Gruppe, Anzahl** (Wahrig); **die Zahl – 2. die Anzahl, Menge, Summe von** (DWDS). Наступний іменник *Koordinierung* демонструє реалізацію моносемічної моделі слова: **die Koordinierung – die Koordinierung – das ordnende Zusammenfassen, die Abstimmung, Zuordnung** (DWDS); **die Koordinierung – das Koordinieren; das Koordiniertwerden** (Duden); **die Koordinierung – das Koordinieren, planvolle Abstimmung, effektive Zusammenführung verschiedener Vorgänge, Arbeitsabläufe od. Arbeitsstellen** (Wahrig). Завершують генерувати іменниковий зміст рамки іменники *Militär* і *Regime* у ролі головної номінації: **das Militär – 1. Streitkräfte, Gesamtheit der Soldaten eines Landes** (Duden); **das Militär – 1. Gesamtheit der Streitkräfte** (Wahrig); **das Militär – 1. Gesamtheit der Streitkräfte eines Staates** (DWDS); **das Regime – 1. (meist abwertend) einem bestimmten politischen System entsprechende, von ihm geprägte Regierung, Regierungs-, Herrschaftsform** (Duden); **das Regime – 1. (abwertend) durch Regierung und Verwaltungsapparat verkörperte Staatsgewalt** (DWDS).

На підставі синергетично-квантитативного підходу потрібно створити синергетичні моделі декодування семантичного обсягу іменників у німецькій мові, теоретичним обґрунтуванням яких слугує попереднє обчислення емпіричних величин за формулою χ^2 :

$$\chi^2 = \frac{(ad - bc)^2 N}{(a + c)(b + d)(a + b)(c + d)} \quad (1)$$

У нашому дослідженні ми дотримувались обчислень В. В. Левицького, коли мінімальна теоретично значуща сума критерію хі-квадрат складає $\chi^2=3,84$ (детальніше див. Левицький, 2012: 120-125; 137-138]). Відповідно, показники формули χ^2 кореспондували у нашому випадку з конструкціями синергетичних моделей. Це інтерпретувалось як критично значимий показник відповідності кількості контекстуальних реалізацій синергетичному закону мінімізації зусиль, направлених на декодування семантичного обсягу полісемічної або моносемічної моделі іменника. Крива з позитивним показником у напрямку плюс або прогресу буде інтерпретуватись у наших моделях як відповідність синергетичному закону збереження зусиль у мові, а з негативним показником у напрямку мінус або регресу – як невідповідність.

Продемонструємо такі синергетичні моделі на прикладі реалізацій іменників у співвіднесенні зі згаданою вище дієслівною модальністю *können* у німецькомовній художній прозі та пресі (див. рис. 1-2):

Рис. 1. Синергетична модель семантичного декодування іменників у рамках дієслівної модальності *können* у німецькомовній художній прозі

Рис. 2. Синергетична модель семантичного декодування іменників у рамках дієслівної модальності *können* у німецькомовній пресі

Графічні зображення рисунків 1 та 2 з позицій лінгвосинергетики свідчать про те, що вибудовування та співвіднесення іменникового змісту з дієслівною модальністю *können* для вираження об'єктивної модальності у значенні можливості, вміння та суб'єктивної модальності у значенні припущення можливого стану справ у німецькій мові найоптимальніше відповідає синергетичному закону збереження мовної енергії завдяки механізму семантичного декодування однозначної моносемічної моделі та найближчої відстані головних значень в ієрархічній структурі полісемічної моделі слова. Зокрема, у пресі в цілому домінує реалізація номінацій моносемічного потенціалу іменників, а у художній прозі – головних номінацій полісемічного потенціалу.

Висновки дослідження і перспективи подальшого розвитку в цьому напрямку. Очевидно, що синергетичний механізм мінімізації зусиль під впливом зовнішньої енергії та інформації виробляє механізм самоорганізації і саморегуляції іменникового буття у напрямку прогресу та регресу. Це скеровує ментальний лексикон людини на відповідне кодування і декодування семантичного обсягу моносемічних та полісемічних іменників у німецькій мові. У випадку регресу синергетичний закон, ймовірно, відтіснятиме відповідні

формати співвіднесення кодованого і декодованого семантичного обсягу на задній план і розвиватиме для іменників формати співвіднесення, що демонструють розвиток у напрямку прогресу. Згодом такі зміни у лексичній структурі іменника, які пройшли синергетичний цикл *порядок – хаос – порядок*, прогнозують і проектують відповідну фіксацію змін на мовний рівень, носієм якого є словниковий склад німецької мови.

Представлене дослідження започатковує новий напрям у лінгвістиці, який полягає у вивченні кодування та декодування іменника у лінгвосинергетичному вимірі мінімізації зусиль на користь ментального лексикону людини та збереження мовної енергії. Вибудовування на підставі статистичних підрахунків лінгвосинергетичних моделей декодування й аналіз ієрархії реалізованого мовного потенціалу слова дає змогу прогнозувати подальші тенденції розвитку полісемії й моносемії у німецькій мові.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Герман И. А. Лингвосинергетика. Барнаул: Издательство Алтайской академии экономики и права. 2000. – 168 с.
2. Домброван Т. И. Язык в контексте синергетики. Одесса: Одесская городская типография. 2013. – 342 с.
3. Кійко С. В. Мовна і міжмовна омонімія в німецько-українських паралелях: лінгвосинергетичний аспект. дис. ... докт. філол. наук: 10.02.04 – Германські мови, 10.02.15 – Загальне мовознавство. Чернівці, 2015. – 509 с.
4. Колмогорова А. В. Языковое значение как синергетическая система. *Научное мнение*. 2012. № 9. – С. 61–67.
5. Левицкий В. В. Семасиология. 2, испр. и доп. Винница: Нова книга, 2012. – 680 с.
6. Пиотровский Р. Г. О лингвистической синергетике. *Научно-техническая информация*. 1996. №12. – С. 1–12.
7. Пихтовникова Л. С. Лингвосинергетика: основы и очерк направлений: монография. Харьков: ХНУ имени В. Н. Каразина, 2012. – 180 с.
8. Поликарпов А. А. Лексическая полисемия в эволюционном аспекте. *Ученые записки Тартуского университета*. Тарту: Изд-во Тартуского ун-та. 1990. Вып. 911. – С. 76–86.
9. Селіванова О. Світ свідомості в мові. Мир сознания в языке: монографія. Черкаси: Ю. Чабаненко, 2013. – 488 с.
10. Хакен Г. Синергетика: Иерархия неустойчивости в самоорганизующихся системах и устройствах. Москва: Мир, 1985. – 419 с.
11. Altmann G. Modelling diversification phenomena in language. *Diversification Processes in Language: Grammar*. Hagen: Margit Rottmann Medienverlag. 1991. – S. 33–46.
12. Digitales Wörterbuch der deutschen Gegenwartssprache. URL: <http://www.dwds.de/>.
13. Duden. Deutsches Universalwörterbuch. On CD. Mannheim: Dudenverlag, 2003.
14. Köhler R. Zur linguistischen Synergetik: Struktur und Dynamik der Lexik. Bochum: Studienverlag Brockmeyer, 1986. – 200 S.
15. Letzte Worte, bevor die Waffen sprechen. URL: <http://www.sueddeutsche.de/politik/2.220/moegliche-militaerintervention-in-syrien-letzte-worte-bevor-die-waffen-sprechen-1.1758343>.
16. Schwarz M. Einführung in die Kognitive Linguistik. Tübingen und Basel: Francke Verlag, 1996. – 238 S.
17. Wahrig Digital. Deutsches Wörterbuch. On CD. Gütersloh: Wissen Media Verlag, 2007.
18. Walser M. Der Augenblick der Liebe. Hamburg: Rowohlt Taschenbuch Verlag, 2006. – 254 S.
19. Zipf G. K. Human behaviour and the principle of least effort. Cambridge: Addison–Wesley, 1949. – 573 p.

REFERENCES

1. Altmann G. (1991). Modelling diversification phenomena in language. *Diversification Processes in Language: Grammar*. Hagen: Margit Rottmann Medienverlag. S. 33–46.
2. Digitales Wörterbuch der deutschen Gegenwartssprache. URL: <http://www.dwds.de/>.
3. Dombrovan T. I. (2013). Jazyk v kontekste sinergetiki. [Language in the context of synergetics]. Odessa: Odesskaia gorodskaia tipografiia. 342 p.
4. Duden. Deutsches Universalwörterbuch. (2003). On CD. Mannheim: Dudenverlag.
5. German I. A. (2000). Lingvosinergetika. [Linguosynergetics]. Barnaul: Izdatel'stvo Altajskoj akademii jekonomiki i prava. 168 p.
6. Haken G. (1985). Sinergetika: Ierarhija neustojchivosti v samoorganizujushhhsja sistemah i ustrojstvah. [Synergetics: Hierarchy of Instability in Self-Organizing Systems and Devices]. Moscow: Mir. 419 p.
7. Kiiiko S. V. (2015). Movna i mizhmovna omonimiiia v nimetsko-ukrainskykh paraleliakh: linhvosinerhetychnyi aspekt // dys. ... dokt. filol. nauk: 10.02.04 – Hermanski movy, 10.02.15 – Zahalne movoznavstvo. [Linguistic and interlingual homonymy in German-Ukrainian parallels: linguosynergetic aspect // Dissertation ... Dr. philol. Sciences: 10.02.04 - Germanic languages, 10.02.15 - General linguistics]. Chernivtsi. 509 p.
8. Köhler R. (1986). Zur linguistischen Synergetik: Struktur und Dynamik der Lexik. Bochum: Studienverlag Brockmeyer. 200 S.
9. Kolmogorova A. V. (2012). Jazykovoje znachenie kak sinergeticheskaja sistema // Nauchnoe mnenie. [Language meaning as a synergetic system // Scientific Opinion]. Nr 9. pp. 61-67.

10. Letzte Worte, bevor die Waffen sprechen. URL: <http://www.sueddeutsche.de/politik/2.220/moegliche-militaerintervention-in-syrien-letzte-worte-bevor-die-waffen-sprechen-1.1758343>.
11. Levickij V. V. (2012). Semasiologija. [Semasiology]. Vinnytsia: Nova knyha. 680 p.
12. Pikhovnikova L. S. (2012). Lingvosinergetika: osnovy i ocherk napravlenii: monografiia. [Linguosynergetics: Foundations and Essays on Directions: Monograph]. Kharkiv: V. N. Karazin Kharkiv National University. 180 p.
13. Piotrovskij R. G. (1996). O lingvisticheskoi sinergetike // Nauchno–tehnicheskaja informacija. [About linguistic synergetics // Scientific and technical information]. №12. pp. 1–12.
14. Polikarpov A. A. (1990). Leksicheskaja polisemija v jevoljucionnom aspekte // Uchenye zapiski Tartuskogo universiteta. [Lexical polysemy in an evolutionary aspect // Scholarly notes of the University of Tartu]. Tartu: Izdatel'stvo tartuskogo univeriseta. Nr. 911. pp. 76–86.
15. Schwarz M. (1996). Einführung in die Kognitive Linguistik. Tübingen und Basel: Francke Verlag. 238 S.
16. Selivanova O. (2013). Svit svidomosti v movi. Mir soznaniia v jazyke: monografija. Cherkasy: Ju. Chabanenko [The world of consciousness in language. The world of consciousness in language: a monograph]. Cherkasy: Yu. Chabanenko. 488 p.
17. Wahrig Digital. (2007). Deutsches Wörterbuch. On CD. Gütersloh: Wissen Media Verlag.
18. Walser M. (2006). Der Augenblick der Liebe. Hamburg: Rowohlt Taschenbuch Verlag. 254 S.
19. Zipf G. K. (1949). Human behaviour and the principle of least effort. Cambridge: Addison–Wesley. 573 p.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Віктор Дребет – доктор філологічних наук, доцент, професор кафедри німецької філології та методики навчання німецької мови Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.
Наукові інтереси: лексична семантика, лінгвосинергетика.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Viktor Drebet – Doctor of Philological Sciences, Associate Professor, Professor of the Department of German Philology and German Language Teaching Methods, Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University
Scientific interests: lexical semantics, linguosynergetics

УДК 811.112.2+811.161.2

DOI: 10.36550/2522-4077-2021-1-193-163-170

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ МОДИФІКАЦІЙ ЖАНРОВОЇ ФОРМИ «РОМАН» (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ ЮРІЯ АНДРУХОВИЧА «КОХАНЦІ ЮСТИЦІЇ» І РОМАНУ ДАНІЕЛЯ КЕЛЬМАННА «СЛАВА. РОМАН З ДЕВ'ЯТИ ІСТОРІЙ»)

Світлана ІВАНЕНКО (Київ, Україна)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1855-2888>

e-mail: s.m.ivanenko@npu.edu.ua

ІВАНЕНКО Світлана. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ МОДИФІКАЦІЙ ЖАНРОВОЇ ФОРМИ «РОМАН» (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ ЮРІЯ АНДРУХОВИЧА «КОХАНЦІ ЮСТИЦІЇ» І РОМАНУ ДАНІЕЛЯ КЕЛЬМАННА «СЛАВА. РОМАН З ДЕВ'ЯТИ ІСТОРІЙ»). У статті розглядаються модифікації різновиду роману у новелах на матеріалі творів Данієля Кельманна та Юрія Андруховича. Параметрами зіставлення розглядаються категорії тексту (цілісність/дискретність, зв'язність: когерентність/когезія, тональність: персональність/імперсональність, скінченність: закінченість/незакінченість, композиційно-мовленнєві форми, архітектоніко-мовленнєві форми, усність/писемність, фонологічні, граматичні, лексичні, стилістичні), а також їх відносини: еквівалентність, інклюзивність, перетин та невідповідність.

***Ключові слова:** жанр, роман, роман у новелах, порівняльний аналіз, категорія тексту, гіперкатегорія тексту цілісність/дискретність.*

***IVANENKO Svitlana. COMPARATIVE ANALYSIS OF THE GENRE FORM "NOVEL" MODIFICATIONS (ON THE YURI ANDRUKHOVYCH'S NOVEL "DARLINGS OF JUSTICE" AND DANIEL KEHLMANN'S NOVEL "FAME. A NOVEL OF NINE STORIES").** The article deals with modifications of the genre form "novel". These modifications consist of novellas but they show a new quality: the coherent harmonious whole. The comparative analysis extends to the text categories. The category of integrity is the hyper-category of text. It is a bipolar unity with discreteness.*